

GUCHTENAERE, Roza de, lerares, feministe, strijdster voor de vredesbeweging (Ledeberg bij Gent 13 september 1875 - Gent 8 april 1942).

Geboren in een onderwijzersgezin, werd zelf ook opgeleid voor het werk in de school. Zij bracht het tot lerares en toonde grote pedagogische kwaliteiten. Van huis uit zeer vrijzinnig, huldigde zij in haar jongere jaren een principieel on- of anti-godsdienstig standpunt. Zij weigerde toen zelfs een kerk te betreden. Later werd haar houding jegens het christelijk geloof vriendelijker. Het is

mogelijk dat haar relaties met ds. Domela Nieuwenhuis Nyegaard, alsmede het feit dat haar broer Gustaaf gehuwd was met Emma Haller, dochter van de koster van Domela's kerk aan de Brabantdam te Gent, daartoe hebben bijgedragen. Haar vrij intensieve correspondentie met ds. Domela na 1921 verraadt geen anti-godsdienstigheid. Zij was Goede Tempelierster en fervent propagandiste van de geheelonthouding.

Sedert omstreeks 1900 speelde zij een rol in het Algemeen Nederlands Verbond. Als hoofdbestuurslid was zij de medewerkster van Hippoliet Meert en vertegenwoordigde zij de groep-België, o.a. op het congres te Dordrecht. Als bestuurslid van de afdeling-Gent leerde zij als mede-bestuurs-

leden o.m. kennen: ds. Domela Nieuwenhuis Nye-gaard, dr. Reimond Speleers en de jonge Marcel Minnaert, in het Gentse bestuur vertegenwoor-diger der studenten.

Toen in de herfst van 1914 het radicale, Jong-vlaamse activisme te Gent onder leiding van ds. Domela van zich deed spreken, hield zij zich eerst op een afstand. Zij keurde het optreden van de Jongvlamingen, die het op het voortbestaan van België gemunt hadden, ten sterkste af, vermoedelijk op gevoelsredenen („die arme Koning”). De scherp anti-Belgische koers van de Vlaamsche Post stond haar tegen. Al spoedig echter veranderde, zij van gedachten en zij werd een vurig aanhangster van Jong-Vlaanderen.

In 1916 aanvaardde zij een betrekking aan de rijksnormaalschool te Laken. doch reeds het jaar daarna keerde zij naar Gent terug als directrice van een normaalschool, die zij snel en grondig vernederlandste. Hippoliet Meert bekleedde toen het ambt van directeur-generaal voor het middelbaar onderwijs.

Toen de Duitsers in november 1918 België hadden verlaten, werd Roza de Guchtenaere al spoedig gevangen genomen en geboeid, samen met andere Vlamingen, door de straten van Brussel geleid. tot spot en verachting van het anti-Vlaamse publiek. Voor de krijgsraad droeg zij zelf haar verdediging voor, indruk makend door haar fierheid en onverschrokkenheid. De krijgsraad honoreerde haar activisme met vijftien jaar dwangarbeid, maar reeds op 1 december 1921 werd zij in vrijheid gesteld. Zij sprak weldra weer op tal van vergaderingen, „op den boer” en in de steden. Te Antwerpen voerde zij het woord naast mannen als Herman Vos. In 1928 was zij aanwezig op de Dietse Landdag te Bergen op Zoom, waar zij o.a. haar strijd-makker uit het activisme Marcel Minnaert terugzag. Met Domela, die sedert 1919 predikant te Beetsterzwaag in Friesland was, onderhield zij een vrij intensieve briefwisseling. Moedig sloeg zij zich door het harde leven heen, ondanks haar steeds slechter wordende gezondheid. Men zag haar dikwijls bij demonstraties als spreekster, doch ook wel als verkoopster van boeken, brochures, post-papier, wimpels en leeuweschildjes.

Roza de Guchtenaere werkte mee aan het blad De Voorpost. Toen dit in 1932 opgeheven en vervangen werd door De Dietsche Voorpost, kreeg zij samen met Firmin Parasié daarover de leiding. Het blad gold als het orgaan der integrale Groot-nederlanders en voerde het devies „Delenda Belgica Neerlandia Una” in de kop.

Idealistisch en vervuld van democratische gezindheid als deze vrouw van huis uit was, moest zij niets hebben van het Verdinaso, terwijl zij ook sceptisch stond tegenover het onder leiding van Staf de Clercq opererende Vlaamsch Nationaal Verbond; in dat laatste meende zij ook fascistische en solidaristische tendenties en infiltraties waar te nemen. Merkwaardig is het daarom, dat Roza de Guchtenaeres houding tegenover de Duitse bezetters van 1940-'44 niet vijandig was. Een rol heeft zij evenwel niet meer gespeeld. Haar geteisterde lichaam begon steeds duidelijker de dienst te weigeren. Op 8 april 1942 kwam het einde voor deze vrouw, die nooit voor het brengen van persoonlijke offers was teruggedeinsd.

LITERATUUR: *Roza de Guchtenaere voor den Krijgsraad*

(1919); - *Roza de Guchtenaere*, in *Gudrun*, jg. 17, nr. 1 (1935); - J.D. Domela Nieuwenhuis Nyegaard, *Roza de Guchtenaere*, in *Opstanding, Vlaams-Nationaal Weekblad*, jg. 4, nr. 48 (29 november 1952); - A.W. Willemsen, *Het Vlaams-nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914-1940* (1969, tweede uitgave); - H.J. Elias, *Vijfentwintig Jaar Vlaamse Beweging 1914/1939*, I, II en III (1969).

LAMMERT BUNING